

EL RETAULE DELS SANTS JOANS DEL CONVENT DE SANT FRANCESC DE MONTBLANC.

NOVES CONSIDERACIONS SOBRE EL PINTOR PERE TEIXIDOR

per Isidre PUIG SANCHIS

Les notícies documentals referides al temple medieval del convent dels frares menors de Sant Francesc de Montblanc són, com s'ha dit en nombroses ocasions, veritablement escadusseres. Pel que sembla la seua fundació i primerenques edificacions se situen cronològicament cap a l'any 1238, o tal vegada als inicis d'aquesta dècada dels anys trenta, si tenim en compte que el 21 de maig del mateix any Berenguer de l'Aguda al seu testament fa donació de cinquanta sous per a l'obra de l'església de Sant Francesc de Montblanc¹. Al mateix temps, i de forma indirecta, es fa ressò de la creació del convent franciscà de Palma de Mallorca fundat al 1230, on havia instituit la fundació d'una llàntia en la seua església². Alguns anys després, concretament el 1253, Elisenda de Falcs donà fe de l'existència d'aquest convent que expressament cita en el seu testament. Els veïns de Montblanc col·laboraren en la seua construcció, segons Feliu de la Penya, entre el 1286 i el 1287. L'infant Don Martí, mentre era duc de Montblanc, va atorgar a aquest

¹ PARÍS BOU, Lluís: "Sant Francesc d'Assís i Montblanc. L'Església i Convent de Montblanc", a *Espitllera. Revista d'Informació Montblanquina*, núm. 11 (nov. 1982), p. 26.

² DALMASES, Núria de; JOSÉ i PITARCH, Antoni: "L'època del Cister, s. XIII" (en *Història de l'Art Català*: vol. II). Barcelona, Edicions 62, 1985, p. 120.

convent un privilegi l'any 1387³, on es van celebrar anys després (1414) unes Corts Generals. Durant els segles XIV i XV varen dependre de la custòdia de Lleida, període en què es duen a terme segurament algunes ampliacions i reformes, com l'edificació d'algunes capelles laterals de l'església ubicades entre els contraforts⁴.

Al voltant del quatre-cents, a causa de les corrupcions introduïdes a l'orde, varen ser substituïts els frares franciscans pels de l'orde claustral. I de nou es restauraren els frares menors amb el pontificat de Pius V. Des d'aleshores la vida monàstica va continuar gairebé sense alçuraments la seua activitat conventual fins la guerra de la Independència. El 1809 entraren les tropes franceses a Montblanc, i saquejaren, destruïren i profanaren tot el que trobaren en el seu camí, inclosa l'església de Sant Francesc, que fou assolada i ultratjada. Novament l'any 1811, amb l'assetjament de Tarragona, les tropes del mariscal Suchet varen destruir tot el que restava en el convent i incendiaren l'església, així com els edificis i cases del poble per la seua negativa a dispensar la deguda col·laboració als invasors⁵. Després d'un intent de reconstrucció i agençament de l'església, la barbàrie humana es va fer palesa de nou amb més destruccions, amb motiu de les revolucions internes de 1822 que varen desfer i arruïnar gairebé definitivament el convent. I finalment amb la desamortització eclesiàstica, el 20 d'agost de 1835, la comunitat franciscana de Montblanc abandonà la vila i no hi tornà mai més.

És molt possible, per no dir segur, que la destrucció i el saqueig fossin el final dels nombrosos objectes artístics i altars que ornaven aquesta església de Sant Francesc. Res en sabem d'aquests objectes i altars, només tenim constància d'algunes de les advocacions que al llarg de la seua història han tingut les capelles fundades a l'església. Palau comenta com al llarg de 1823 la milícia instal·lada a l'hort del convent s'encarregà de fer desaparèixer els últims objectes i mobiliari que encara restaven *in situ*, així com els terns, casulles que intentaren sense èxit amagar-los d'aquesta barbàrie; i pel que fa

³Notícia donada a conèixer pel cronista franciscà Uvadingo, als seus *Anales de la Orden* i que també recull PALAU DULCET, Antoni: *Conca de Barbarà. I. Guia de Montblanc*. Barcelona, 1931, p. 104.

⁴LIAÑO MARTÍNEZ, Emma: *Contribución al estudio del gótico en Tarragona*. Tarragona, Instituto de Estudios Tarraconenses "Ramon Berenguer IV", 1976, p. 141. Vegeu especialment l'estudi de l'edificació, els diferents elements constructius, característiques i els altres elements ornamentals conservats. L'edificació de l'església expressa una arquitectura que hauríem de situar cronològicament cap als inicis del segle XIV.

⁵VIROLAI, J.: "Notas de Archivo. Sant Francesc", *Montblanch, Boletín de Cultura e Información local*, núm. 47 (febrer 1954), pp.10-11.

als llibres que existien en la comunitat sembla que s'aprofitaren per a la realització de munició per als soldats. Els francesos anteriorment tingueren l'oportunitat de saquejar i destruir els altars apropiant-se dels objectes de valor artístic i arqueològic, deixant la resta a les flames de la desídia⁶.

Pel que fa a les capelles que sembla existiren a l'església sabem que l'any 1330 hi havia un altar dedicat a Sant Marcial⁷. Palau diu que, a la nau de l'esquerra, la tercera capella estava dedicada a Sant Antoni de Pàdua, i que posteriorment es va ampliar i es convertí en la capella del Santíssim. Segons la *Crònica Seráfica de la santa provincia de Catalunya* de J. Coll, de l'any 1738, a l'església i hi havia també una capella amb l'advocació dels Sants Metges, Cosme i Damià, sense concretar però el lloc exacte. L'altar major assumeix el patrocini de Nostra Senyora de la Concepció, i es comença el 1747 el retaule contractat per Joan Novelles, escultor de Santa Coloma de Queralt, obra que s'enllestí en un termini de poc més de dos anys i per un preu total de 500 lliures. El contracte d'aquests retaule es va signar el 10 de setembre de 1747, i la seua conclusió fou verificada per un altre document datat el 2 de febrer de 1750, on es fa palès que l'escultor ja ha rebut la quantitat estipulada pel retaule.

Per altre document de l'any 1627 coneixem que existia una capella del Santíssim Sagrament i al seu costat una altra dedicada a Sant Domènec que a la vegada estava ubicada al costat de la porta d'accés al claustre. El testament de Francesc Desclergue, del 8 de febrer de 1646, fa referència a una capella, la primera del costat esquerra, amb l'advocació de la Nativitat de la Verge⁸. Tenim, si més no, notícia d'altres advocacions, tot i que la seua localització, com les capelles de Sant Maties, Santa Tecla i Santa Bàrbara, i Sant Dídac⁹. Malauradament, de totes les capelles que hem citat fins ara, a excepció de l'altar major, no conservem cap referència o indicació de la seua ornamentació, sobretot pel que fa als retaules que suposem que existien en aquestes capelles.

En aquest sentit voldria donar a conèixer la nova documentació que ens parla d'una advocació fins ara desconeguda a l'església del convent de Sant Francesc, i un retaule pintat i realitzat per un pintor de Lleida actiu

⁶ PALAU i DULCET, *op. cit.*, pp. 106-108.

⁷ LIAÑO, *op. cit.*, p. 141. Vid. ANÒNIM: "Reliquia de San Macià, patró de la vila", *Revista Aires de la Conca*, 19 de febrer de 1927.

⁸ Pel que fa a aqueste notícies del segle XVII es pot consultar SÁNCHEZ REAL, J.: "Retaules i capelles de Sant Francesc", *Espíllera. Revista d'Informació Montblanquina*. núm. 38 (feb.1985), pp. 18-20.

⁹ PARÍS BOU, *op. cit.*, p. 26.

principalment a la primera meitat del segle XV. Ens referim, per una banda, a la capella dels Sants Joans, Sant Joan Baptista i Sant Joan Evangelista, que fou construïda per un jutge anomenat Termecio, del qual no hem pogut escatir cap notícia i, per tant, el moment precís en què fou costejada. D'altra banda ens referim al retaule que a l'any 1438 els fills de Francesc Meicialis, en qualitat d'hereus, sufragaren per a la capella dels Sants Joans, obra encarregada al pintor lleidatà Pere Teixidor (doc. 7).

El document que hem exhumat conté el reconeixement que el pintor Pere Teixidor fa davant Bernat de Boixadors, tutor dels fills de Francesc Meicialis, d'haver rebut les pactades vint lliures per la realització del retaule en qüestió. Un retaule, pintat i daurat, amb les representacions i escenes de la vida de Sant Joan Baptista i Evangelista que al document trobat no es concreten. Segurament la configuració d'aquesta obra devia ser semblant a altres conservades de la mateixa època: un carrer central amb els dos sants a la taula principal i l'escena del Calvari a la part superior coronant el retaule. Als carrers laterals es devien representar les escenes més conegudes de la vida i martiri d'aquests sants, organitzades, tal vegada, en tres registres per cada carrer. Proposem, a tall d'hipòtesi, alguns dels episodis més recurrents de la vida d'ambdós. Pel que fa a Sant Joan Baptista és possiblement, dins del cicle narratiu de la seua infantesa, el seu *Naixement i la imposició del seu nom* l'escena més representada. La seua mare damunt del llit és assistida per altres dones mentre que Zacaries, vell i emmutit per no tindre fe, escriu el nom del seu fill en un filacteri (*Johannes erit nomen eius*) i recupera la veu. Possiblement inclosa al cicle de la Prèdica i del Baptisme és l'escena del *Baptisme de Crist*, la més recreada plàsticament pels artistes que narren la vida de Sant Joan. Així mateix els passatges de la *Decapitació del Baptista* i la posterior *Presentació del cap del Baptista a Salomé* són els episodis més reclamats i característics del martiri del sant, encara que en algunes ocasions els dos moments s'unifiquen en una escena, o queden implícits substituint-los pel *Banquet d'Herodes i la dansa de Salomé*¹⁰. Pel que fa a les hipotètiques o possibles escenes que, sobre la vida de Sant Joan Evangelista, configuraren iconogràficament el retaule de Pere Teixidor, cal destacar el seu martiri, com *Sant Joan dins la caldera*, *Sant Joan a l'illa de Patmos*, la *Prova de la copa emmetzinada* o bé el *Trànsit de*

¹⁰ RÈAU, Louis: *Iconographie de l'Art Chrétien*, t. II (*Iconographie de la Bible*), 1: (Ancien Testament), París, Presses Universitaires de France, 1956, pp. 431-463. [Traducció al castellà per Ediciones del Serbal, 1996. col·lecció Cultura Artística vol. 4, dir. per Joan Sureda i Pons, pp. 488-522].

*Sant Joan*¹¹. Tenim algunes altres obres a l'abast que podrien ajudar-nos a imaginar l'estructura i informació iconogràfica del nostre retaule, com per exemple el *Retaule dels Sants Joans* de l'església de Sant Joan d'Albocàsser (Maestrat), de Pere Lembri¹², o les escenes representades al *Retaule de Sant Joan Baptista i Sant Llorenç* de l'ermita de Sant Antoni de la Granadella (les Garrigues), obra de Jaume Ferrer I¹³, o fins i tot el *Retaule dels Sants Joans* de l'església parroquial de Vinaixa (les Garrigues), obra realitzada per Bernat Martorell¹⁴, encara que en aquesta peça els passatges hagiogràfics continuen a la predel·la, dos per a cadascun dels sants, dividits ambdós grups pel *Christus Patiens*. Retaules que creiem molt similars al de l'església de Sant Francesc de Montblanc i que segurament fou destruït en 1809 o, tal i com hem refent més amunt tot allargant-ho un xic, el 1822.

L'encàrrec d'aquest retaule dels Sants Joans de Montblanc a un pintor lleidatà, amb taller establert a la mateixa ciutat de Lleida, ens dona peu per a plantejar algunes qüestions que no podem obviar. En primer lloc, per què es fa la comanda a un pintor de la ciutat de Lleida? Com ja hem deixat entreveure anteriorment, el convent va passar a la jurisdicció de Lleida en els segles XIV i XV, i és possible que tot tracte comercial o artístic en bona part fos dedidit, encarregat o proposat des de la ciutat esmentada. A més hem de recordar que l'historiador lleidatà Josep Lladonosa l'any 1974 donà una notícia sobre Pere Teixidor que fins ara no hem pogut documentar, referent a la vinculació laboral de Pere Teixidor en comentar que treballava per als convents de la ciutat de Lleida¹⁵. Lladonosa no aporta cap prova documental, però no hem d'oblidar que a Lleida existia el primer convent franciscà de Catalunya, establert el 1217. Així mateix seria plausible que el nostre pintor estigués relacionat amb alguns treballs realitzats en aquest convent franciscà

¹¹ RÈAU, Louis: *Iconographie de l'Art Chrétien*, t. III (*Iconographie des sants*), 2: (G-O), Paris, Presses Universitaires de France, 1958, pp. 708-720. [Traducció al castellà per Ediciones del Serbal, 1996. col·lecció Cultura Artística vol. 7, dir. per Joan Sureda i Pons, pp. 186-200].

¹² Retaule datat cap a 1410-1420, segons ALCOLEA, Santiago: "Pere Lembri. Retablo de San Juan Bautista y San Juan Evangelista", *La Pintura Gòtica en la Corona de Aragón* (catàleg exposició). Zaragoza, 1980, pp. 92-93.

¹³ Vegueu GUDIOL, Josep; ALCOLEA, Santiago: *Pintura Gòtica Catalana*. Barcelona, Polígrafa, 1986, p. 112, cat. 335, fig. 587. Sobre la seua autoria podeu veure també PUIG SANCHIS, Isidro: "Los Ferrer, una familia de pintores leridanos vinculados con la Seu Vella de Lleida", *La pintura gòtica dels Ferrer i altres aspectes (in)coneguts al voltant de la Seu Vella de Lleida, s. XIII-XVIII* (ed. Ximo Company i Isidro Puig). Lleida, Amics de la Seu Vella, 1998, pp. 67-75 (art. 65-248).

¹⁴ Vegueu ALCOY, Rosa: "Retaule dels Sants Joan de Vinaixa, compartiments i predel·la de retaule", *Prefiguració del Museu Nacional d'Art de Catalunya* (catàleg exposició). Barcelona, 1992, pp. 278-283.

¹⁵ LLADONOSA, Josep: *Història de Lleida*. vol. II. Tàrraga, ed. Camps-Calmet, 1974, p. 668.

de Lleida, i mercès a aquesta vinculació ben bé hi podria haver arribat l'encàrrec de pintar el retaule de Montblanc.

En el document inèdit que aportem d'aquest retaule hi apareix un personatge que possiblement mantenia vincles familiars a Montblanc. El seu nom, Bernat de Boixadors, personatge que compareix com a tutor dels fills de Francesc de Meicielis. Pot ser que aquest sigui el fill del Bernat de Boixadors "botiguer" i ciutadà de Lleida que va ser paer per la "mà mitjana" en 1385¹⁶, i que al 1400 va comprar a la ciutat el castell i lloc d'Alfarràs, inaugurant d'aquesta manera el llinatge dels Boixadors, senyors d'Alfarràs. De ser així la intervenció del citat Bernat suposaria una nova relació entre els comitents de Montblanc i Lleida, situació que hauria pogut propiciar l'encàrrec del retaule a un artista de la ciutat de Lleida que ja havia treballat per a aquest orde.

Hem de dir, per altra banda, que la ciutat de Tarragona, com a centre d'oferiment artístic més proper, estava en aquells moments òrfena de pintors de rellevància contrastada. A Mateu Ortoneda el trobem documentat per darrera vegada en 1433¹⁷ i a Ramon de Mur, que al 1432 i 1434 apareix com a pintor de Montblanc, el trobem per darrer cop al 1435¹⁸. Pere Huguet, nascut a Valls, s'havia traslladat a Barcelona amb el seu nebot Jaume Huguet, i altres es desplaçaren geogràficament o estaven assentats en altres centres artístics com Tortosa, Morella i Sant Mateu; és el cas, per exemple, de Pere Lembri, Valentí Montoliu i Bernat Serra¹⁹.

La personalitat artística d'aquest pintor lleidatà, Pere Teixidor, encara resta per descobrir, si tenim present que no tenim cap document concloent que relacioni una obra conservada amb els documents relacionats amb aquest pintor. Deixant de banda aquesta qüestió historiogràfica i les diverses

¹⁶ Arxiu Municipal de Lleida. *Concells Generals*, reg. 460, on apareix entre els mesos de juny i novembre en nombroses assistències al consell general de la ciutat.

¹⁷ Documentat a Barcelona, 1391 – Tarragona, 1433. No hem de confondre'l amb els altres Ortonedes, com el seu possible germà Pasqual, documentat com pintor d'Osca i Saragossa entre 1423 i 1446. Aquest darrer va tenir un fill de nom Bernat que va ingressar al taller de Bernat Martorell al 1446, i tal vegada és el mateix que està actiu a Osca entre 1458 i 1489. Vegeu GUDIOL-ALCOLEA, *op. cit.*, 1986, pp. 103-104 i LACARRA DUCAY, Mª Carmen: "Pascual Ortoneda, pintor del retablo mayor de la catedral de Tarazona (Zaragoza), nueva aproximación a su estudio", *Boletín del Museo e Instituto "Camón Aznar"*. Zaragoza, XXX, 1987, pp. 19-28.

¹⁸ BATLLE HUGUET, Pedro: "Ramón de Mur, pintor de Tarragona, Mestre de sant Jordi", *Analeccta Sacra Tarraconensia. Homenatge a Rubió i Lluch*. vol. II, Barcelona, 1936, pp. 113-147. Vegeu també: DALMASES, Núria de; JOSÉ i PITARCH, Antoni: *L'art gòtic. Segles XIV i XV (Història de l'Art Català, vol. III)*. Barcelona, Edicions 62, 1984, pp. 223-225.

¹⁹ BETÍ BONFILL, Manuel: *El pintor cuatrocentista Valentín Montoliu*. Castelló, 1927. SÁNCHEZ GONZALBO, Àngel: *Bernat Serra, pintor de Tortosa i de Morella*. Castelló de la Plana, 1935, i també: *Pintores de Morella. Noticias y documentos de los siglos XIV y XV*. Castelló de la Plana, 1943.

interpretacions encara existents, voldria donar a conèixer algunes referències documentals noves i plantejar diferents qüestions en relació a l'àmbit social d'aquest artista.

Pere Teixidor està documentat per primera vegada a Barcelona al 1397. Iniciat el segle XV, el trobem al llarg de tota la primera meitat de la centúria, sobretot pel que fa a nombroses notícies localitzades a la mateixa ciutat de Lleida, d'on segurament era oriünd.

Tenia un taller al barri de Cappont i està relacionat molt sovint amb treballs a la Seu Vella de Lleida²⁰. La darrera referència és de 1448, segons Gabriel Alonso García, document que fins ara no hem localitzat²¹. D'altra banda sí que és cert i segur que un any abans, el 10 de juliol de 1447, segons la notícia inèdita que aportem en el present treball, constatem la seva presència a la Paeria de Lleida (doc. 9).

Revisant l'Arxiu Municipal de la Paeria de Lleida hem pogut constatar la presència d'aquest pintor com a "conseller" entre maig de 1418 i març de 1419, representant la "ma menor" (doc. 3). Aquest estament l'integraven els artesans, petits comerciants, hortolans i pagesos, amb una riquesa i patrimoni valorat aproximadament entre mil i deu mil sous, que era en definitiva en aquesta època el barem que dictava un reconeixement social determinat. Nogensmenys, hem de recordar que el pintor Jaume Ferrer II entre el 21 de maig de 1437 i el 30 de maig de 1438 formava part dels representants de la Paeria per part de la "mà mitjana", grup del qual formaven part els notaris, mercaders, batxillers en dret, cirurgians, droguers, etc. que gaudien d'un patrimoni aproximat entre deu mil i vint mil sous. En aquestes dues dates tant Pere Teixidor com Jaume Ferrer II devien tindre una edat molt similar, fins i tot és possible que Jaume fos més jove quan va ingressar al consistori de la ciutat. Jaume Ferrer podria tindre en 1437 aproximadament entre 35 i 40 anys, mentre que Pere Teixidor en 1418 en devia tindre més de 40; tots dos en la seua etapa de maduresa professional.

A parer nostre aquesta comparança social, com hem indicat anteriorment, és fruit d'una determinada capacitat econòmica que no és ni més ni menys, en el cas dels nostres pintors, una manifestació de les seues qualitats

²⁰ Sobre aquest artista podeu consultar: PUIG SANCHIS, Isidro: «Reflexiones en torno a la controvertida personalidad del pintor leridano Pere Teixidor», *Gombau de Camporrells, bisbe de Lleida a l'alba del segle XIII* (edició a cura d'Isidro G. Bango i Joan J. Busqueta). Lleida, Amics de la Seu Vella, 1996, pp. 183-200; i BERLABÉ, Carmen: "Activitat pictòrica i artesanat a la Lleida del segle XV. La Seu Vella", *L'Artista-artesà medieval a la Corona de Aragó. Actes del congrés* (en premsa), pp. 407-464.

²¹ ALONSO GARCÍA, Gabriel: *Los maestros de la Seu Vella y sus colaboradores*, Lleida, 1976, p. 136. Aquest autor no especifica el contingut de la referència.

i capacitats professionals, que es transformen en una major o menor quantitat d'encàrrecs per als seus respectius tallers, de més o menys envergadura, segons el seu prestigi i qualitat com a pintors²².

Tot i que fins ara a Pere Teixidor no hem pogut atribuir-li cap obra conservada amb una total seguretat, gairebé sempre li hem conferit un marge de confiança per tal que algun dia aparegués alguna notícia que ens el pogués presentar com unes de les figures més importants del panorama artístic del segle XV a Lleida. Un protagonisme que segurament va tenir, si ens basem en alguns documents que aportem i altres de coneguts d'antuvi que constaten el seu protagonisme, tot i que no arribara a assolir el reconeixement professional i social que va obtenir, ni de lluny, el que semblava tenir Jaume Ferrer II. Aquest pintor, a més del seu estatus social, possiblement heretat del seu antecessor Jaume Ferrer I, va continuar amb un dels tallers pictòrics més actius i importants de la Lleida del segle XV. A tall d'exemple, val a dir que la quantitat d'obres conegudes conservades i no conservades que atribuïm al primer dels Ferrer (un total de 22 conjunts) és una prova evident d'una línia productiva suficientment sòlida que va deixar al seu fill, Jaume Ferrer II, amb qui la saga va arribar a la seua màxima expressió artística²³.

En aquest sentit la comparança entre els preus estipulats per a la realització de les obres (conegudes) d'ambdós pintors, de Pere i Jaume (II), també resulta il·lustratiu. Pere Teixidor va rebre pel retaule d'Ulldemolins, el 1427 (donarem les equivalències en sous), un total de 600 sous aproximadament²⁴; pel retaule de la Seu d'Urgell li pagaren uns 1.100 sous, entre 1431 i 1432; pel retaule dels Sants Joans del convent de Sant Francesc de Montblanc va cobrar 400 i pel de l'església parroquial de Sucs li'n donaren 560, aquests darrers l'any 1438²⁵. Nogensmenys el retaule que Jaume Ferrer II pintà per a l'església parroquial de Santa Maria de Verdú el 1434 va valdre

²² Pel que fa a aquest tema consulteu: GRAS i ESTEVA, R.: *Història de la Paeria*. Lleida, 1988, p. 78 i PASSOLA i TEJEDOR, Antoni: *Oligarquia i poder a la Lleida dels Àustria. Una elit municipal catalana en la formació de l'estat modern*. Lleida, Pagès Editors, 1997, pp. 77-82.

²³ Sobre aquesta família vegeu: PUIG, *op. cit.*, 1998, pp. 67-248, especialment pel que fa a Jaume Ferrer I, encara que també aportem les biografies de Jaume Ferrer II i el seu fill Mateu Ferrer.

²⁴ Vegueu el document 5 d'aquest treball. Només fa referència a la segona paga de 200 sous. Si tenim en compte que normalment el pagament de l'obra es fraccionava en tres parts iguals podem presentar com a hipòtesi que tal vegada la suma total podia arribar als 600 sous. És possible que la quantitat total fos una mica més elevada i que les parts no fossin exactament iguals, en tal cas les dues primeres un xic inferiors a la tercera. Per tant en aquest cas el preu podria ser, per exemple, d'uns 700 sous fraccionats en les següents pagues: 200/200/300 sous.

²⁵ A més del retaule realitzat per al convent de Sant Francesc de Montblanc, hem trobat un altre retaule que Pere Teixidor pintà per l'església parroquial de Sucs, dedicat a la vida de la Mare de Déu (doc. 8). Desco-

en la seua totalitat 10.000 sous; en 1439 les portes de tancament de l'altar major de la Seu Vella de Lleida varen suposar la quantitat de 4.160 sous aproximadament; i pel retaule de la vida de la Mare de Déu d'Alcover (Tarragona) va rebre 4.400 sous. Es fa palès que l'oscil·lació dels preus segons fos l'un o l'altre pintor el receptor de la comanda és el resultat d'una conjuminació de consideracions professionals, artístiques i socials entre els membres d'un mateix ofici. Però de tota manera encara aportem algunes notícies inèdites que ara veurem. Concretament en una d'aquestes ens ratifica com Pere Teixidor, a finals de 1421, segueix lligat a la Paeria, segons un préstec de 30 lliures que el consistori va dispensar a Joan Sortie, "mestre de draps de ras", recentment arribat a Lleida (doc. 4). Per altra banda no oblidem que Jaume Ferrer II pintà per comanda de la Paeria els entremesos del Corpus de 1440; entre maig de 1443 i maig de 1444 Jaume ocupà el càrrec de mostassaf, el que vol dir que per aquest ofici públic devia rebre un estimable i respectable impuls econòmic al seu patrimoni, ja que un terç de la quantitat de les multes imposades eren per a ell. El juny de 1460 novament va intervenir en l'execució dels entremesos del Corpus, i finalment el 1461 és expulsat del Consell de la ciutat, tot i que desconexem per ara el motiu d'aquesta decisió. Tot i que aquesta darrera notícia no és certament edificant no podem desestimar que la vida "política" o les activitats municipals de Jaume varen ser, sens dubte, l'espill d'un pintor amb un prestigi i solvència social i econòmica determinant.

Al voltant d'aquestes consideracions hem d'incloure la coneguda referència datada el 1439, segons la qual els dos pintors lleidatans, Pere Teixidor i Jaume Ferrer, obtenen el permís per a instal·lar-se en una estança de la part superior de la sala de la Paeria per "tindre i pintar retaules"²⁶. Notícia que només ens fa tenir més dubtes de la relació existent entre els dos pintors que sembla varen tindre una desigual fortuna artística. Una possible associació sembla el més adient pel que hem vist fins ara, i tal vegada el més encertat. Tot i això la seua diferent capacitat, destresa i habilitat pictòrica ens diu que també podria tractar-se d'una puntual i interessada vinculació laboral potser lligada a uns altres condicionants externs que desconexem, i per tant no necessàriament d'una manifesta voluntat de tots dos pintors de crear una

neixem la sort que ha tingut aquest retaule, tot i que és molt probable que desaparegués durant la guerra de 1936. Consultades unes visites pastorals de 1445, a l'Arxiu Capítular de Lleida, hem pogut comprovar una referència, encara que aquesta sembla contradictòria pel que fa al seu suport; la visita és del 15 d'octubre a la parròquia de Sucs i diu: "*Est pulcrum retabulum de pinzell en bona cortina*", fol. CCCLXXXIII.

²⁶ SERRA RÀFOLS, Elías: «Pintors a la Lleida del segle XV», *Vida Lleidatana*. Lleida, any II, núm. 30 (1 des. 1927), pp. 350-352.

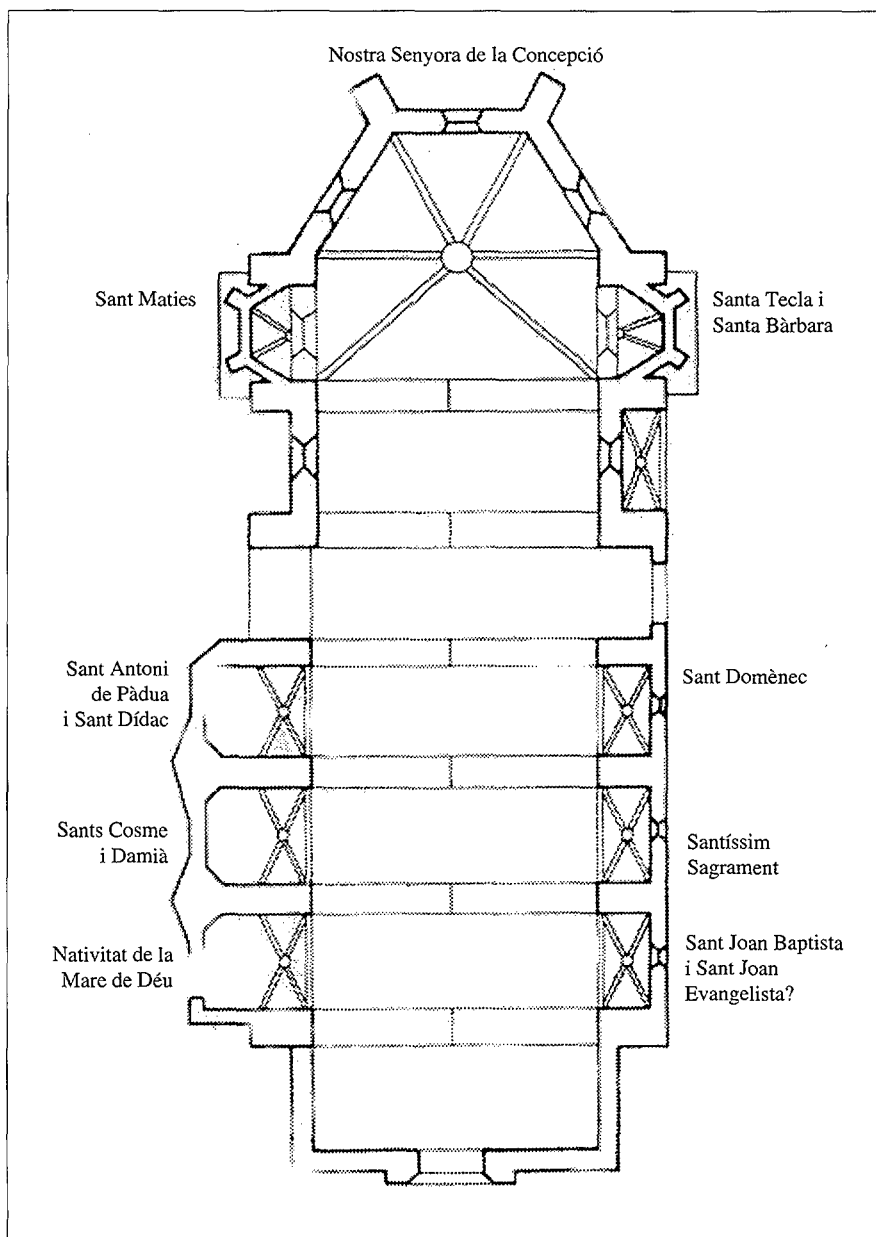
associació en tota regla, com és el cas d'altres pintors com Joan Reixac i Jacomart, o els Hernandos, per exemple. En qualsevol cas creiem que si Pere Teixidor i Jaume Ferrer II treballaren en algun moment plegats, el primer és possible que estigués al servei del segon.

L'última notícia inèdita sobre Teixidor ens el situa el 10 de juliol de 1447, juntament amb d'altres ciutadans, com a testimoni o declarant d'una brega que imposa la multa de cent maravedís per part dels culpables. És una notícia que novament ens presenta Teixidor com a un personatge integrat en alguns afers quotidians municipals de segon ordre, tal vegada creiem per la seua edat avançada. Hem de recordar que tenia un fill en la seva plenitud professional que explicaria aquesta situació; ens referim a Tomàs Teixidor, que trobem documentalment actiu entre 1446 i 1450, encara que sempre en treballs de poca o moderada importància. Pel que fa a la personalitat de Tomàs ens hauríem de preguntar-se si amb la plausible desaparició de Pere Teixidor, el seu pare, a mitjans de la centúria, va traslladar-se de localitat cercant nous mercats artístics. No oblidem que des de la segona meitat del segle XV no el tornem a localitzar a Lleida, i sí, pel contrari, a altres pintors; pensem per exemple en Joan de Sant Martí, Guillem Rius, Jaume Sans, Blasi Guiu, Jaume Ferrer II, Mateu Ferrer, Panfil Saüch, Joan Bagua i Simó Garcia²⁷.

Per tot el que hem exposat fins ara podem preguntar-nos —una vegada més— si un pintor com Pere Teixidor, amb una situació econòmica i social mitjana-baixa i uns encàrrecs sempre modestes (pel que coneixem), pot ser l'autor de les obres que atribuïm a Jaume Ferrer I, o també conegut com Mestre d'Albatàrrec. Subratllem de nou que es tracta d'un grup suficientment important com per entreveure darrere d'aquestes taules un taller i un pintor considerablement ben dotat artísticament. Per altra banda, estem davant d'un pintor que per la quantitat d'obres que li hem atribuït va gaudir d'un admirable prestigi i d'una folgada posició econòmica. Recordem que va realitzar per a l'ermita de la Granadella tres retaules, altres dos per a Castelló de Farfanya, un per a l'Hospital de Benavarri, al menys tres per a la Seu Vella de Lleida, i altre encara per a la localitat d'Albelda, per citar-ne alguns dels més coneguts. Per tant, i sense aprofundir en el tema estrictament estilístic, la personalitat fonamentalment artística de Pere Teixidor resta, al nostre entendre, un xic relegada a un segon terme, sempre per darrere de la preeminent família dels Ferrer²⁸.

²⁷ Vegueu BERLABÉ, *op. cit.*, (en premsa), que recull un valuós apèndix documental en bona part inèdit.

²⁸ Sense deixar per això de reconèixer que segurament va tenir una certa consideració dins del gremi dels pintors de la ciutat.

Fig. 1. Planta de l'església del convent de Sant Francesc, amb les capelles i ubicació hipotètica de les advocacions que possiblement tingueren al llarg dels segles XV al XVII (planta de José Enrique de la Cueva: España Gótica / Cataluña. 1)

APÈNDIX DOCUMENTAL

En aquest apèndix incloem, a més dels documents referenciats al text precedent, altres que varen ser exhumats en el seu moment per Josep Maria Madurell; un cop duta a terme la seva revisió aprofitem aquest estudi per oferir la transcripció precisa dels més interessants (docs. 1 i 2). Aportem també alguna referència interessant, tot i que tangencialment, tant pel que fa al vessant artístic com pel que relaciona Pere Teixidor amb una queixa que formula un grup de ciutadans per un assumpte relacionat amb la venda il·legal de vi (doc. 4).

1

1408, març, 2 - Barcelona

Pere Teixidor, pintor de la ciutat de Lleida, rep poders de la seua dona Margarita com a procurador dels seus béns en qualsevol assumpte.

Arxiu Històric de Protocols de Barcelona, *Arnaldo Piquer*, llig. 4, manuscrit anys 1408, febrer, 17 - 1409, desembre, 16. (sig. 50/11), s/f.

MADURELL MARIMÓN, José María, "El arte en la comarca alta de Urgel", *Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona: Arte Antiguo*, vol. III, octubre 1945, p. 287-288, nota 87.

Notícia revisada i transcrita.

Die veneris, secunda mensis marcii, anno predicto.

Noverint universi, quod Ego Margarita, uxor vestri Petrí Teixidor, pictoris civis llerde ex certa sciencia, constituo et ordíno procuratorem meum generalem cum libera et generalem²⁹ administracione et etiam ad infrascripta et singulariter [?] ego emui confidens de vobis dicto viro et procurato [...]

²⁹ Ratllat a l'original: *vos dictum virum meum*.

2

1410, desembre, 29 - Barcelona

Pere Teixidor, pintor, i Daniel Massana, agricultor, ciutadans de Barcelona, actuen com a testimonis en una encomanda en dipòsit.

Arxiu de Protocols de Barcelona, *Arnaldo Piquer*, leg.1, manuscrit anys 1409-1411

MADURELL i MARIMÓN, José María, «El arte...», 1945, p.288, nota.88
Noticia revisada en la seua totalitat.

Testes: Petrus Teixidor, pictor civis et Daniel Maçana, payerius, civis Barcinone

El document complet explica que: Miquel Pere, agricultor convers, ciutadà de Barcelona contra Hug d'Aguilar, mercader ciutadà de la mateixa ciutat, a raó d'un dipòsit de quaranta-cinc sous barcelonesos de tern que l'esmentat mercader tenia per via de comanda de Miquel Pere. Continua Miquel Pere reconeguent, en una època, haver rebut els quaranta-cinc sous d'Hug d'Aguilar.

3

1418, maig, 18; 1419, març, 3 - Lleida

El pintor lleidatà Pere Teixidor apareix al Consell General de Lleida inscrit a la "Ma menor".

Arxiu Municipal de Lleida, *Consells Generals, 1418-1419* (reg. 407), fol. 1r.
Pere Teixidor es presenta en nombroses sessions, en 1418: 10 maig (fol. 4), 1 juny (fol. 7r), 3 juny (fol. 10), 20 juny (fol. 13), 25 juny (fol. 16), 2 juliol (fol. 18r), 16 juliol (fol. 22), 2 agost (fol. 24), 20 agost (fol. 25r.), 4 nov. (fol. 28r.); en 1419: 2 gener (fol. 35), 23 gener (fol. 38) i 3 març (fol. 47).

Ma menor

[...] Pere Teixidor pintor [...]

1421, desembre, 20 - Lleida

El pintor lleidatà Pere Teixidor actua com testimoni en un assumpte relacionat amb el préstec que la Paeria concedeix al "mestre de draps de ras" Joan Sartie, quantitat que es compromet a tornar lliurement i sense cap perjudici.

A. M. Ll. *Llibre de Seguretats de la ciutat de Lleyda de 1417 a 1424*. fol. Cr.

Die lune XX decembris Anno

Millesimo CCCC^o vicesimo primo

En Iohan Sartie maestre de drap de ras lo qual ses fet novellament vehi de la ciutat de Leyda. Attenent que lo Consell General celebrat a XXIX de novembre any damunt dit a suplicatio del dit Iohan la qual contenie que sos merce del dit Consell que ço ell en la traspostacio de so domicili hagues fetes algunes menssions per que suplicave que li prestassen XXX lliures jaquesas ço se offeris donar per aquelles bones promances e pagar aquelles dins tres anys primer vinents lo qual consell General comana a certs prohoms als quals dona plen poder autoritat ço ells havien En apres a IX° del mes de decembre del dit any sent iustats los prohoms als quals lo dit Consell General ho havia comanat consellant e declarant aquelles dits XXX lliures hi sien prestades per los pahers de la dita ciutat dono seguretats aquelles e donar per aquelles suficients promances per lo dit Iohan Sortie ab sacrament per ell prestat asegura les dites trenta lliures a la dita ciutat pagar aquelles dins los dits tres anys damunt dites com aquelles haven la ciutat li hagues procurades e aquelles confesa deure e de pagar dins los dits III anys. Renuncians etc E si dins lo dit temps les dites XXX lliures no restituira al clavari de la casa la donese per a e algunes mesions etc promes e pagar aquelles a tots dans e dapnatges [sub.....] Renuntiant consuetudiis llerdem lo que en de expren non restituendis tec E a major tuhicio seguretats de les dites XXX lliures dona en promances los honorables en Tustany dager doncell e en Pere Teixidor pintor e consten de ells los quals agradablement reebent en si la dita promanca renuntiant adient de principal primer convenidor oblique conlibet core in solum bona core e eius libet core etc jurantes etc disteter largo modo ad omniam comodam evytate e ad dapnum obligationem

Testes quo ad prima da Pere Teixidor qui prima est dicta die primum venerabilis Petronis Montserratus de Cubells e Guillelmus des Boix et quantum ad prima den honorabile Tustanti dager que per dicta die sunt testes honorabile Franciscus de Santo Clemente Raymundus [?] legit doctor et Thomas de Santo Clemente.

5

1427, gener, 13 - Ulldemolins

Pere Teixidor rep 200 sous com a segon pagament per la realització del retaule de Sant Jaume de la parròquia d'Ulldemolins (Tarragona).

Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona. *Inventari de Llibre de notes (Libri notularum)*. Llibre de 1421-1428. Núm. 27, del 8 de novembre de 1421 a l'1 de gener de 1428. 1427, s/f.

CAPDEVILA, Sanç: *La Seu de Tarragona*. Barcelona, 1935, p. 111 (referència).

Notícia comprovada i transcripció inèdita³⁰.

Quod Ego Petrus Teixidor, pictor civitatis Illerde, confiteor et in veritate recognoscho mi habuisse et numerando recepisse a vobis Bartholomeo Dorla, Guillermo Baró et Matheo Amigo, iuratis loci de Occulorum et vestris, racione secunde solucionis retabuli quod teneor facere in ecclesia dicti loci de Occulorum, videlicet ducentos solidos barchinonenses, [etc.], Unde renuncio cum execucionem dicte peccunie a vobis non habite etc. Actum XIII ianuari anno M^o CCCC^a vigesimo septimo. Testes Iacobus Gomiç et Iohannes Vidal.

6

1436, abril, 24 - Lleida

El pintor lleidatà Pere Teixidor i un grup de ciutadans presenten un recurs o suplicació als Paers i Prohomens de la ciutat de Lleida en relació a la venda il·legal de vi a la ciutat.

A.M.Ll., *Consells Generals, 1435-1436*. (reg. 412), full isolat entre fol. 54-55.

A la gran saviesa de vosaltres molt honorables Senyor de pahers e prohomens de Consell General de la insigne ciutat de Leyda humilment supliquen en:

Johan de Berganza	lo capella Iust	En Cervero fuster
Johan Tost	Jacme Cipres	Françoy Johan fuster
Guillem Moliner	Andreu de Barbera	Pere Teixidor pintor
Gabriel Cabrer	Pere de Casp	Ramon Sabater ortola

³⁰ La cronologia d'aquest document consignada per Sanç Capdevila és de 1426, però una vegada revisat el document constatem que es tracta del 13 de gener de 1427.

Miquel Puig
Berthomeu Boniorn
Jacme Dalos
Pere Dalos
Domingo Sanxo

Gabriel Peralta
Arnau Ferrer
Johan Morello
Domingo Senter

E tots aquells que a la
present suplicacio aderir
se volran

Que com en la present Ciutat de algun temps ança se abuse de fer vendre vi per cases ultra los propis cellers de aquells de que es lo vi. E aço en gran dany de aquells qui han comprat e continuament compren cases e cellers en loch que lur vi de lur cullita nulls sie benut. E com per lo dit abans no puxen vendre son vi car aquell senyor de vila o de castell li tindra e tenen aquei continua taverna de vi tot lany nulls vist los es E encara dalters habitants de la ciutat se son ia acenats en lo dit abus car fan mixtio en lo vi que trameten de son celler en lo vexell del revenedor o taverner axi en lo studi dalt con en lo cap pont. En gran dany e evident prejuhi de la cosa publica e de aquells En tant que nuls cal sino lexar cremar lurs vinyes e tanquar lurs cellers car fi tal abus se consent es permet en la present ciutat si dos o III homens se laien tindran taverna a tota la ciutat e no lexaran profitar a negu sino a ells matexs la qual cosa no es de iusticia ni de bona costuma per que los desin nomenats per ells acceptes les dites coses e altres moltes vos supliquem en les dites coses vullats prevehir que sie inhibit ab ben de ida sots esta pena que nengu no gos vendre vi en sa casa celler o botiga sino aquell vi que sia de sa propia cullita. En aço foren iusticia als dits suplicants lo qual vos repartiran a gratia e nostre

Altisimus me.

7

1438, febrer, 21 - Lleida

El pintor lleidatà Pere Teixidor confessa a Bernat de Boxadors, ciutadà de Lleida, que actua com a tutor dels fills de Francesc de Meicialis, que ha rebut 20 lliures per un retaule pintat i dedicat als Sants Joans, Baptista i Evangelista, pel servei de la capella dels esmentats sants instituida a l'església dels frares menors de Montblanc, capella que fou realitzada pel jutge Termecio de Montblanc.

A.C.LL., *Protocolo notarial*, 1438, Fol. 99r.

Die sebbati XXI febreri

Quod Ego Petrus Teixidor, pictor civitatis Ilerde,

ex certa sciencia confiteor etc, vobis honorabile domino Bernardo de Boxadors, milite dicte civitati, tutori er curatori filiorum pupillorum et

heredum honorabile Francisci Meicialis, quondam, civis eiusdem civitatis quod solvistis etc, egoque a nobis habui et recepi numerando viginti libras oreii quarum precio feci nobis vos que fiere fecistis mihi unum retabulum fustis depictum et deauratum cum ystoris sanctorum Iohanes baptiste et evangeliste pro servicio cuiusdem capellem dictorem sanctorum iustituti et fundati in ecclesia minorum ville Montissalbi per honorable iure de Termenesio quondem dicti ville et fusterius de dictis viginti libris e vitris Bernardus facctus super etc, renuncio, etc, et facio vobis etc, quod est ectum ut super signum, mei Petri Teixidor pictoris predicti qui predicta lando concedo et firmo

Testes huius rei sunt honorabile Franciscus Vivera, domicellus et Guillelmus Iohannis mercator.

8

1438, abril, 4 - Lleida

Àpoca atorgada per Pere Teixidor, pintor ciutadà de Lleida, als jurats del lloc de Sucs i a Joan Bayona, sagristà de l'església del poble esmentat, on reconeix haver rebut 28 lliures jaqueses de mans d'Arnau Barceló, jurat, pel preu d'un retaule de la Verge Maria que va pintar per a l'església de Sucs.

A.C.LI., *Protocolo notarial*, 1438, Fol. 107r-108.

Die sabbati Pasce quarta aprilis

Quod Ego Petrus Teixidor, pictor civitatis Ilerde, ex certa sciencia et gratis, confiteor etc, vobis venerabili Raymundo Ricard et Arnaldo Barcaló, iuratis ac Iohanni Bayona, sacriste ecclesie loci de Suchs, diocesis Ilerde quod solvistis, etc. egoque a vobis per manus vestri Arnaldi Barçaló habui et recepi numerando omnes illas viginti octo libras monete iaccense quarum precio feci et fab(r)icavi unum retabulum depictum et deauratum cum ymage et diversis ystoris beate virginis Marie ad opus ecclesie dicte loci de Suchs. Et quia de dictis XXVIII libris quod est precium dicti retabuli a vobis bene pacatus sum et contentus ad totam meam voluntatem. Renunci-ans omni excepcioni dictarum XXVIII librarum iacensis per me racione predicta a nobis non habitatum etc, facio vobis dictis venerabilis iuratis, sacriste ac universitati et singularibus dicti loci de dictis XXVIII libris precii dicti retabuli huius apocham de acceptis. Et etiam absolvo, diffinio, quitto, remitto et penitus et claxo vobis dictis nominibus ac universitati et singularibus dicti loci omnes et singular acciones, questiones, petitiones et demandas reales, personales, utiles, directas, ordinarias, extraordinarias, varias sive mixtas et alias quascumque et earum exercicium et iura quecumque

mihī et meis promittentes et competentes pertinencia et competencia adversus vos dictos iuratos et sacristam et sucesores vestros et seu universitatem et singulares dicti loci de Suchs pretextu seu racione dictarum XXVIII librarum preci dicti // retabuli imponens mihi et meis, etc, et super premisorum cum incidentis deponitis eiusdem et eisdem conexis [scilicet] sempiternum cum presenti. Quod est actum Ilerde ut supra Sig[+]num mei Petri Teixidor, picoris predicti qui predictum lando, concedo et firmo.

Testes huius rei sunt nobilis dominus Iohannes de Vilanova, archidiaconus Ripacurcie et Monserratus Botella prepositus canonici in sedis Ilerde.

9

1447, juliol, 10 - Lleida

El pintor lleidatà Pedro Teixidor sembla que intervé com a testimoni del juí d'una brega.

A.M.Ll., *Llibre de Seguretats, 1440-1450*, fol. 140r.

Die X julii anno XLVII°
En Ramon Tapioles maior de dies
Luis Tapioles
Iohan Tapioles fills del dit Ramon
Iohan Gener ferrer
Pere Teixidor pintor
Galteran de Remolins spasser
Bernat Llenter fuster
Iohan de Bonafe ferrer
Simo de Torres notarii

Tots ensemps e quiscu dells insolidum prometeren e iuraren als honorables cort e pahers de la ciutat ja per ab sents que ells attes que en Gabriel Tapioles hi Iohan del Pi per los VIII consellers eren stat e condemnats en C morabatins per certa bregua que fore seguida entre ells duna part e per lo fill den Ramon Iohan e Sanxo Vilalba brodadador de laltra per la qual rao los dits Gabriel e Iohan del Pi entenen donar seus deffenses que los quals dins VIII iorns apres hauran haguda la dita cosa entenen donar ells e quiscu dells pagaran la cosa jutjada tota supplicatio contradictio reclamatio de fer e execpcion apart posada per aço atendre e complir obligaren la persona e bens [?] etc. obligant etc. renuntiant etc.

Testes sunt predictorum excepto Simon de Torres sunt Iohannes Bosch e Petrus Guasch textor Ilerdem habitants.